

גמרא סדורה

מסכת שבת

פרק כ' - "תולין"

מהדורה זו מוקדשת לילדי ונוער עתניאל הנפלאים
שנוסף ללימודיהם ועיסוקיהם באים כל לילה ללמוד את הדף היומי
"מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם" (תהלים ת, א)

לימוד פרק זה מוקדש:

לע"נ אומה אסתר בת משה הלברשטט (לבית קרליבך)

אשה אצילה ואהובה על כולם, נפטרה השבת בשיבה טובה ובצלילות הדעת.

הובאה במסירות להיקבר היום בארץ ישראל.

ניצלה מאימת הנאצים ימ"ש ושריד אחרון למשפחות המיוחסות קרליבך - הלברשטט. זכתה

מעל ל - 300 צאצאים ההולכים בדרך ישראל סבא

המהדורה המעניקה חווית הצלחה

ומאהיבה את הגמרא על לומדיה

יוצא לאור על ידי עמותת "וכל בניך לימודי ה"

ח"י תמוז תש"פ

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

תודה רבה לכל הלומדים שהעירו הערות והארות,
בזכותם מהדורה זו טובה יותר.
ובייחוד לרב נתנאל אריאל שהגיה, העיר והאיר הארות רבות בכשרון רב,
את כל מסכת שבת, אני מודה לו ולכולם

©

כל הזכויות שמורות

על הניקוד, הפיסוק החלוקה לסוגיות, פסקאות, עיצוב ועימוד,
שמורות לעמותת "וכל בניין לימודי ה" ולדניאל ברק ווינט.

מסכת שבת פרק כ' - "תולין"

1. קלז, ב

רש"י

מתני'
תולין את המשמרת. שמוסנין בה שמרי יין ומותח פיה לכל צד בעגול ונעשה כאהל על חלל הכלי שקורין אשטנד"א {אישטינד"א: מסנת [בצורת בד הנמתח על זרוביתו של כלי. במילונים לצרפתית עתיקה מביאים רק את המשמעות "מיתוח"]} ואע"ג דעביד אהל שרי בי"ט כדמפרש בגמרא אבל בשבת מיתלא לכתחילה לא אבל אם תלויה היא נותנין לתוכה שמרים ומסנין דאין דרך בורר בכך:

גמ'

פקק החלון. כגון ארובת הגג: **אלא להוסיף.** כגון פקק זה שאינו אלא תוספת עראי על האהל:
סבר ליה כרבי יהודה. הלכך הכא שרי דמכשירי אוכל נפש הוא:
שאי אפשר לעשותו מעי"ט. כגון שפוד שנרצם בי"ט:
עדיפא. חזקה דהוא שרי אפילו מכשירין שאפשר מעי"ט:

משנה

רבי אליעזר אומר:
תולין את המשמרת ביום טוב,
ונותנין לתלויה בשבת.
וחכמים אומרים:
אין תולין את המשמרת ביום טוב,
ואין נותנין לתלויה בשבת,
אבל נותנין לתלויה ביום טוב.

גמרא

השתא רבי אליעזר, אוסופי אהל עראי - לא מוספינן, למיעבד לכתחלה - שרי?!

מאי היא?

דתנן:

"פקק החלון:
רבי אליעזר אומר:
בזמן שקשור ותלוי פוקקין בו,
ואם לאו - אין פוקקין בו.
וחכמים אומרים:
בין כך ובין כך - פוקקין בו."

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביום טוב,
ואין צריך לומר בשבת.
לא נחלקו אלא להוסיף,
שרבי אליעזר אומר:
אין מוסיפין ביום טוב,
ואין צריך לומר בשבת,
וחכמים אומרים:
מוסיפין בשבת,
ואין צריך לומר ביום טוב.

רבי אליעזר סבר לה: כרבי יהודה.

דתניא:

"אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד.
רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש."

אימר דשמעינן ליה לרבי יהודה: במכשירין שאי אפשר לעשותם מערב יום טוב, במכשירין שאפשר לעשותם מערב יום טוב - מי שמעת ליה?!

דרבי אליעזר עדיפא מדרבי יהודה.

2. קלז, ב - קלח, א

רש"י

תלה כוזא בסיכתא. תלה כלי קטן במגוד :
 ה"נ דמיחייב. והכא מאי חיובא איכא באהל עראי בנין גמור לא הוי ומדרבנן הוא דמיתסר :
אלא אמר אביי מדרבנן. קאסרי לה חכמים דמתניתין דלא שבקינן ליה למיתליה למיעבד עובדא דחול :
מנקיט. מלקיט :
חומרי מתנייתא. כללות של ברייתות: חומר קשר כלומר כללות שמצא בברייתות בגוד לבדה ובמשמרת לבדה ובכילה לבדה ובכסא גלין לבדה ושנאן כולן הפטורין אבל אסורין בחומר אחד והמותרים לכתחילה בחומר אחד :
הגוד. הוא עור של בהמה תפור ופיו רחב מאד ויש לו שנצים ועוברי דרכים ממלאין אותו יין או חלב במקום שתוקעין שם אהליהם ללון ושוטחין אותו ופיו מתוח ע"ג יתידות והרוח עוברת מתחתיו ומצטטן שלא יתקלקל היין והוי דומה לאהל לאחר שנמתח :
כילה. שיש בגגה טפח :
וכסא גלין. כמו מטה גלניתא דכירה (לעיל דף מז:) והוא שם מקום ומפרקין מטותיהן וכסאותן וטוענין אותן עמהן וחוזרין ומחזירין אותן :
לא יעשה. דאהל עראי נינהו וכסא גלין נמי גזרה שמא יתקע בחוזק :
אבל מטה. שלנו המחוברת ועומדת אם היתה זקופה או מוטה על צדיה מותר לנטותה לישיבה על רגליה ואע"ג דהשתא עביד אהל שרי דלא מידי עביד אלא ליתובא בעלמא :
כסא טרסקל. כך שמו ובלעז פלודשטוייל"י { **פלדישטוי"ל** : **כיסא מתקפל** } ועליונו של עור ומקפלין אותו וכשמסלקין אותו סומכין אותו לכותל וכשרוצה לישב עליו נוטהו ויושב על ד' רגלים :
ואסלא. עשוי כעין כסא טרסקל אבל עור הפרוש עליו נקוב לבית הכסא מותר לנטותו לכתחילה דהא עביד וקאי :

"וחכמים אומרים:

[אין תולין את המשמרת ביום טוב, ואין נותנין לתלויה בשבת, אבל נותנין לתלויה ביום טוב".]

איבעיא להו: תלה - מאי?

אמר רב יוסף: תלה - חייב חטאת.

אמר ליה אביי:

אלא מעתה, תלא כוזא בסיכתא - הכי נמי דמיחייב?!

קלח, א אלא אמר אביי:

מדרבנן היא, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול.

מנקיט אביי חומרי מתנייתא, ותני:

"הגוד,

והמשמרת,

כילה,

וכסא גלין - לא יעשה,

ואם עשה - פטור, אבל אסור.

אהלי קבע - לא יעשה,

ואם עשה - חייב חטאת.

אבל: מטה,

וכסא טרסקל,

ואסלא - מותר לנטותן לכתחילה.

רש"י

שימר. נתן שמרים לתלויה וסינן:
חייבת חטאת. דלאו תכשיט הוא אלא משוי:
פטור. דתכשיט הוא ולכתחילה אסור דילמא שלפא ומחויא:
יוצאה אשה. דמאן דרכה למיפק בעיר של זהב אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא:
משום מאי מתרינן ביה. למשמר:
משום בורר. דהאי נמי בורר הוא:
כוותי דידי מסתברא. דאי אתרו ביה משום בורר התראה היא:
דנטל אוכל ומניח פסולת. ולרבא ה"ה נמי דאי אתרו ביה משום מרקד הויא התראה אבל לרבי זירא אי אתרו ביה משום בורר לאו התראה היא דלא דמי לבורר שהאוכל למטה ופסולת למעלה מה שאין כן בבורר קטנית שהפסולת למטה:

3. קלח, א

וְאִין נוֹתְנִין לְתִלוּיָהּ בְּשֶׁבֶת.

איבעיא להו:
 שימר - מאי?

אמר רב כהנא:
 שימר - חייב חטאת.

מתקיף לה רב ששת:
 מי איכא מידי דרבנן מחייבי חטאת, ורבי אליעזר שרי לכתחילה!?

מתקיף לה רב יוסף:
 אלמה לא?
 הרי עיר של זהב,
 דרבי מאיר - מחייב חטאת,
 ורבי אליעזר - שרי לכתחילה!

מאי היא?

דתניא:
 "לא תצא אשה בעיר של זהב,
 ואם יצאה - חייבת חטאת,
 דברי רבי מאיר.
 וחכמים אומרים:
 לא תצא,
 ואם יצאה - פטורה.
 רבי אליעזר אומר:
 יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחילה."

אמר ליה אביי:
 מי סברת: רבי אליעזר אדרבי מאיר קאי, דאמר: חייבת חטאת!?
 אדרבנן קאי, דאמרי: 'פטור אבל אסור', ואמר להו איהו: מותר לכתחילה.

משום מאי מתרינן ביה?

רבה אמר:
 משום בורר.

רבי זירא אמר:
 משום מרקד.

אמר רבה:
 כוותי דידי מסתברא,
 מה דרכו של בורר - נוטל אוכל ומניח את הפסולת,
 אף הכא נמי - נוטל את האוכל ומניח את הפסולת.

אמר רבי זירא:
 כוותי דידי מסתברא,
 מה דרכו של מרקד - פסולת מלמעלה ואוכל מלמטה,
 אף הכא נמי - פסולת מלמעלה ואוכל מלמטה.

4. קלח, א-ב

כ"י

טלית כפולה לא יעשה. לשטוח טליתו על גבי ארבע יתידות לישן תחתיה וראשיו מתכפלין לכאן ולכאן לצד הארץ והויא ליה לכתלים להגן מן החמה דהוי אהלא:

כרך עליה. מבעוד יום:

חוט או משיחה. ונתנה על הנס שעל הקנוף כשהיא מכופלת וכרך עליה חוט למשכה בו לפרסה לכאן ולכאן מותר למושכה בו בשבת דמוסיף על אהל עראי הוא ואינו כעושה לכתחילה:

כדקמנאי. היינו גלניתא שפורקה ומחזירה והוא שם מקום לשון אחר קרמנאי מוכרי בגדי פשתן מוכרין עליהן:

כדרמי. כרך עליה חוט:

כדידן. מטה שהיתה זקופה והוא מושיבה על רגליה:

דמאורתא נגידו ומצפרא חביטא. בלילי שבת ראיתים פרוסות ולבקר ראיתים מושלכים לארץ אלמא מותר לפרקה וה"נ מותר לנטותה:

וילון. מסך שכנגד הפתח:

מותר לנטותו. שאין אהל אלא מי שעשוי כעין גג:

כילת חתנים. לא דמיא לשאר כילות ששאר כילות פרוסות על גבי קינוף שהיא לדי רגלים ויש לה גג דהוי אהל ושל חתנים על גבי נקליטין שאינם אלא שנים באמצעות המטה וקנה נתון עליהם והבגד נתון עליו ונופל לכאן ולכאן ואין לה גג טפח הלכך לאו אהל הוא:

בפחות מג'. שהיא הולכת ומתפשטת למטה:

ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח. שאין כל צד וצד נפשו למטה להתרחק טפח מכנגד אמצעותו דהיינו שאין ברחבו למטה טפחים וכילת חתנים אינה עשויה לישן תחתיה:

אבל נחתא מפוריא טפח. ההוא טפח הוה קיר לאהל והמטה נעשית לו גג:

תני רמי בר יחזקאל:

"טלית כפולה - לא יעשה,

ואם עשה - פטור, אבל אסור.

היה ברוך עליה חוט או משיחה - מותר לנטותה לכתחילה."

בָּעָא מִיּוֹנֵה רַב פְּהֵנָא מֵרַב:

כִּילָה - מַהוּ?

אָמַר לֵיהּ:

אָף מְטָה אַסוּרָה.

מְטָה - מַהוּ?

אָמַר לֵיהּ:

אָף כִּילָה מוּתְרָת.

כִּילָה וּמְטָה - מַהוּ?

אָמַר לֵיהּ:

כִּילָה - אַסוּרָה,

וּמְטָה - מוּתְרָת.

וְלֹא קִשְׂיָא:

הָא דְקָאָמַר: "אָף מְטָה אַסוּרָה" - כְּדַקְרַמְנָאִי,

הָא דְקָאָמַר לֵיהּ: "אָף כִּילָה מוּתְרָת" - כְּדַרְמֵי בַר יְחִזְקָאֵל,

"כִּילָה - אַסוּרָה, וּמְטָה - מוּתְרָת" - כְּדִידָן.

אָמַר רַב יוֹסֵף:

חֲזִינָא לְהוּן לְכִילֵי דְבֵי רַב הוּנָא, דְּמֵאוּרְתָא - נְגִידוּ, וּמְצַפְרָא - חֲבִיטָא רְמֵיָא.

אָמַר רַב מִשּׁוּם רַבֵּי חִיָּיא:

וְיִלּוֹן - מוּתְרָת לְנִטּוֹתוֹ, וּמוּתְרָת לְפוּרְקוֹ.

וְאָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבֵּי חִיָּיא:

כִּילֵת חֲתָנִים - מוּתְרָת לְנִטּוֹתָהּ, וּמוּתְרָת לְפוּרְקָהּ.

קלח, ב

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת בְּרִיה דְּרַב אִידִי:

לֹא אָמַרן אֱלֵא: שְׂאִין בְּגָה טַפַּח,

אֲבָל יֵשׁ בְּגָה טַפַּח - אַסוּרָה.

וְכִי אֵין בְּגָה טַפַּח, נְמִי לֹא אָמַרן אֱלֵא: שְׂאִין בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סְמוּךְ לְגָגָה טַפַּח,

אֲבָל יֵשׁ בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סְמוּךְ לְגָגָה טַפַּח - אַסוּר.

וְלֹא אָמַרן אֱלֵא: שְׂאִין בְּשִׁיפוּעָה טַפַּח,

אֲבָל יֵשׁ בְּשִׁיפוּעָה טַפַּח - שְׁפוּעֵי אַהֲלִים כְּאַהֲלִים דְּמוּ.

וְלֹא אָמַרן אֱלֵא: דְּלֹא נְחִית מְפוּרְיָא טַפַּח,

אֲבָל נְחִית מְפוּרְיָא טַפַּח - אַסוּר.

כ"י

סייאנא. כובע של לבד פלטר"ץ
{ פילטר"ן : כובע של לבד } :
אסור. לצאת בו בשבת ולקמיה
 מפרש ואזיל:
הא דאית ביה טפח. שהוא
 מתפשט להלן מראשו טפח
 אסור משום אהל:
אלא מעתה שרביב בגלימיה
טפח. הניח טליתו על ראשו
 כדרך שהוא מתעטף והרחיקה
 להלן מראשו טפח:
אלא. טעמא לאו משום אהל
 הוא אלא משום שלא יגביהנו
 הרוח מראשו ואתי לאתויי
 ארבע אמות הלכך מיהדק
 בראשו שפיר שרי לא מיהדק
 אסור:

5. קלח, ב

ואמר רב ששת בריה דרב אידי:
 האי סיאנא - שרי.

והאיתמר:
 סיאנא - אסור!

לא קשיא:
 הא - דאית ביה טפח,
 הא - דלית ביה טפח.

אלא מעתה,
 שרביב בגלימא טפח - הכי נמי דמייחייב!?

אלא, לא קשיא:
 הא - דמייחייב,
 הא - דלא מייחייב.

6. קלח, ב

רש"י

תרתני בשבת וחדא בתורה. שהיית רגיל לומר שני דברים משמו בהלכות שבת ואחת בתורה כדלקמן: **גוד בכיסנא.** גוד ברצועותיו ומונח על מקום קבוע שלו: **מותר לנטותו בשבת.** והא דאמרן לעיל פטור אבל אסור היכא דלא הוי מתוקן בכיסנין: **בב' בני אדם.** לא מימתח ליה שפיר: **באדם אחד.** ממתח ליה שפיר שמותחו על יתד זו וקושרו בה וחוזר ומותחו על זו וקושרו בה כך פירשו רבותי וכן מצאתי בתשובת הגאונים ואיני יודע מהו: **איךד.** דשבת מאי היא: **מירכותיה.** פטפוטים שלה כעין רגלים: **שמא יתקע.** כשמחבר לה הרגל יתקענה בחוזק והוי בונה אבל (ת"ק) היכא דלא נשמטה אלא אחת לא חייש למתקע כולי האי: **הפלא ופלא.** סיפא דקרא ואבדה חכמת חכמיו:

שָׁלַח לִיָּה רָמִי בַּר יְחִזְקָאֵל לְרַב הוֹנָא:
אִימָא לָן אִיזִי,

הֵנָּה מִיִּלִּי מְעַלְיֵיתָא דְאִמְרַת לָן מִשְׁמִיָּה דְרַב, תְּרִיתֵי בְּשַׁבַּת וְחֻדָּא בְּתוֹרָה.

שָׁלַח לִיָּה:

הָא דְתַנְיָא:

"גוד בכיסנא - מותר לנטותה בשבת".

אמר רב:

לא שנו אלא בשני בני אדם,

אבל באדם אחד - אסור.

אמר אביי:

וכילה, אפילו בעשרה בני אדם - אסור,

אי אפשר דלא מימתחא פורתא.

איךד - מאי היא?

דתניא:

"בירה שנשמטה אחת מירכותיה - מותר לטלטלה.

שתיים - אסור".

רב אמר:

אפילו חד - נמי אסור,

גזירה שמא יתקע.

"תורה".

דאמר רב:

עתידה תורה שתשתכח מישראל,

שנאמר: "והפלא ה' את מפתח" ⁵⁹⁹ (דברים כח, נט),

'הפלאה' זו - איני יודע מהו,

כשהוא אומר: "למן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא" ⁶⁰⁰ (ישעיהו כט, יד),

הוי אומר: 'הפלאה' - זו תורה.

⁵⁹⁹ והפלא ה' את מפתח ואת מפות זרעך מפות גדלות ונאמנות וחלים רעים ונאמנים
⁶⁰⁰ למן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר

רפ"י

בכרם. על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם:

זו הלכה. כדכתיב (דברים ה) [להגיד לכם] את דבר ה' דהיינו תורה:

זו נבואה. כדכתיב (הושע א) דבר ה' אשר היה אל הושע וגו':

זה הקץ. לא ידענא מהיכא:

בהדיא כתיב. ותורה שבכתב הרי כתובה ומונחת יקראו ויראו:

שהתנור תחלה. שנטמא מן האויר כדכתיב (ויקרא יא) אל תוכו והוא חוזר ומטמא אוכלין שבתוכו מן האויר:

כמאן דמלי טומאה. כשנפל השרץ באוירו דהא בלא נגיעה מטמא והלכך כמאן דמלי טומאה הוא ותהוי פת ראשונה:

לא ס"ד. למיהוי כמאן דמלי טומאה:

דתניא יכול יהו כל הכלים טמאים מאויר כלי חרס. שאם היה כלי אחר בתוכו שיטמא מחמת השרץ שבאויר החיצון או מחמת שיטמאנו אויר כלי החיצון שהוא טמא:

תלמוד לומר כל אשר בתוכו יטמא. וסמך ליה מכל האוכל אשר יאכל: אוכלין ומשקין שבתוכו טמאים ולא כלים שמע מינה תרתי חדא דלא אמרינן חזייה כמאן דמלי טומאה דאם כן אם כלי שטף הוא הפנימי שמטמא מגבו יהא טמא דהא נגע בטומאה אלא לא אמרינן חזייה כמאן דמלי טומאה ואוכלין ומשקין שבחיצון הוא דמטמאי מחמת הכלי שהכלי ראשון והם שניים אבל כלים לא דהואיל דאין טומאה זו באה אלא מחמת הכלי אשמעינן האי קרא שאין כלי שאינו אב הטומאה מטמא כלי:

הלכה ברורה. בטעמים שלא יהא בה מחלוקת:

7. קלח, ב - קלט, א

תנו רבנן:

"בשנכנסו רבותינו לברם ביבנה אמרו:

עתידה תורה שתשתבח מישראל,

שנאמר: "הנה ימים באים נאם ה' אלהים והשלחתי רעב בארץ,

לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמע את דברי ה'" (עמוס ח, יא),

ובתיב: "ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח,

ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו" (עמוס ח, יב).

"דבר ה'" - זו הלכה,

"דבר ה'" - זה הקץ,

"דבר ה'" - זו נבואה."

ומאי **"ישוטטו לבקש את דבר ה'?"**

אמרו: עתידה אשה שתטול כפר של תרומה, ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא, ואין מביין.

"אם טהורה היא" ואם טמאה היא?"!

בהדיא כתיב ביה: **"מכל האכל אשר יאכל"**⁶⁰¹ (ויקרא יא, לד)!

אלא: לידע אם ראשונה היא, ואם שניה היא, ואין מביין.

הא נמי מתניתין היא!

כדתנן:

"השרץ שנמצא בתנור,

הפת שבתוכו - שניה,

שהתנור תחילה!"

מסתפקא להו הא דאמר ליה רב אדא בר אבהו לרבא:

ליחזייה האי תנורא כמאן דמלי טומאה, ותיהוי פת - ראשונה!

אמר ליה:

לא אמרינן: ליחזייה האי תנורא כמאן דמלי טומאה.

דתניא:

"יכול יהו כל הכלים מיטמאין באויר בלי חרס?

תלמוד לומר: "כל אשר בתוכו יטמא ... מכל האכל אשר יאכל"⁶⁰² (ויקרא יא, לג-לד).

אוכלין - מטמאין באויר בלי חרס,

ואין כלים מטמאין באויר בלי חרס."

תניא:

"דבי שמעון בן יוחי אומר:

חס ושלום שתשתבח תורה מישראל,

שנאמר: "מי לא תשכח מפי זרעו"⁶⁰³ (דברים לא, כא),

אלא מה אני מקיים: "ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו" (עמוס ח, יב)?

שלא ימצאו ^הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד." קלט, א

⁶⁰¹ מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא

⁶⁰² לג וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו. לד מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא

⁶⁰³ והיה כי תמצאנו אותו רעות רבות וצרות ונענתה השיחה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו כי ידעתי את יצרו אשר הוא עשה היום בטרם אביאנו אל הארץ אשר נשבעתי

8. קלט, א

רס"י

ג' עבירות. בשחד ישפוט במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו:
 ג' פורעניות. שדה תחרש עיין תהיה ולבמות יער:
 ויועצין כבתחלה. ואחר כך יקרא לך עיר הצדק לשרות בה שכניה:
 אי בטלי יהירי. ישראל מתייהרים בבלורית ובמלבושי יהירות כפרשים הללו:
 בטולי אמגושי. יבטלו מסיתים ומדיחים המשניאים אותנו:
 סגיד. הם גסי הרוח שמגדלין עצמן לשון ישגה מאד (איוב ח) ואח"כ ואסירה כל בדילך אלו אותם המבדילים שונאי ישראל מן הקביה בשקריהם ובפחזותם:
 בטלי דייני. רשעים מישראל שמטיין דין:
 בטלי. מעל ישראל:
 גזירפטי. נוגשי שוטרי עובדי כוכבים:
 שנעשו מקל לחזניהם. לשמשיהן נותנין יד והויין להן לחוזק לומר לא אהיה שליח ואזמין את פלוני לביד אם לא תרבה שכר ואחר פסק דין לא ארדנו ליכנס למשכנו:
 שבט מושלים. מקל אגרופין של מושלים היינו דינים רשעים שת"ח שבמשפחותם להם למקל ולאגרוף שעל ידיהם היו מעמידין אותן ומחפין עליהם ועושין סניגורן לדבריהם:
 לדייני בור. שבהבטחת אותן ת"ח מעמידין דייני בור לדון את כל הבא והרבה דינין שאין נמלכים בהן ומטיין אותן:
 כפיתם נגואלו בדם אלו הדיינין. שכפיהן פשוטין לקבל שוחד ומטיין את הדין ונוטלין ממון מן הבעלים שלא כדין ונותנו לשכנגדו והרי הוא כנוטל נשמתו:
 סופרי הדיינין. שכותבין שטרות של רמיה:
 עורכי הדיינין. מלמדן את בעלי דינין לטעון:

תניא:

"רבי יוסי בן אלישע אומר:

אם ראית דור שצרות רבות באות עליו - צא ובדוק בדייני ישראל, שנל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל, שנאמר: "שמעו נא זאת, ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל, המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו. בנה ציון בדמים וירושלם בעולה. ראשיה בשחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו, ועל ה' ישענו"⁶⁰⁴ (מיכה ג, ט-יא).
 ורשעים הן, אלא שתלו בטחונם במי שאמר והיה העולם, לפיכך, מביא הקדוש ברוך הוא עליהן שלש פורעניות כנגד שלש עבירות שבדיןם, שנאמר: "למן בגללכם: ציון שדה - תחרש, וירושלם - עיין תהיה, והר הבית - לבמות יער" (מיכה ג, יב).
 ואין הקדוש ברוך הוא משרה שכירתו על ישראל, עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל, שנאמר: "ואשיבה ידי עליה, ואצרח פבר סיגיה, ואסירה כל בדיליה. ואשיבה שפטיה מבראשונה ויעצור מבתחלה"⁶⁰⁵ (ישעיה א, כה-כו)."

אמר עולא:

אין ירושלים נפדה אלא בצדקה, שנאמר: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (ישעיה א, כז).

אמר רב פפא:

אי בטלי יהירי - בטלי אמגושי.
 אי בטלי דייני - בטלי גזירפטי.

"אי בטלי יהירי - בטלי אמגושי".

דכתיב: "ואצרח פבר סיגיה" (ישעיהו א, כה).

"אי בטלי דייני - בטלי גזירפטי".

דכתיב: "הסיר ה' משפטיה פנה אויבה" (צפניה ג, טו).

אמר רבי מלאי משום רבי אלעזר ברבי שמעון:

מאי דכתיב: "שבר ה' מטה רשעים שבט משלים" (ישעיה יד ה)?

"שבר ה' מטה רשעים" - אלו הדיינין שנעשו מקל לחזניהם.

"שבט משלים" - אלו תלמידי חכמים שבמשפחות הדיינין.

מר זוטרא אומר:

אלו תלמידי חכמים שמלמדים הלכות ציבור לדייני בור.

אמר רבי אליעזר בן מלאי משום ריש לקיש:

מאי דכתיב: "מי כפיתם נגאלו בדם, ואצבעותיכם בעון,

שפתותיכם דברו שקר, לשונכם עולה תהגה" (ישעיה נט, א)?

"מי כפיתם נגאלו בדם" - אלו הדיינין.

"ואצבעותיכם בעון" - אלו סופרי הדיינין.

"שפתותיכם דברו שקר" - אלו עורכי הדיינין.

"לשונכם עולה תהגה" - אלו בעלי דינין.

⁶⁰⁴ ט שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו. י בנה ציון בדמים וירושלם בעולה. יא ראשיה בשחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל ה' ישענו לאמר הלוא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה
⁶⁰⁵ מה ואשיבה ידי עליה ואצרח פבר סיגיה ואסירה כל בדיליה. מה ואשיבה שפטיה מבראשונה ויעצור מבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה

רס"י

עמו. מכלל דעד השתא לא :
זכה לחשן המשפט. שכנגד הלב
 שהיה גדול ממנו וקודם למשה
 נגלית שכינה על אהרן כדכתיב
 (שמואל א ב) הנגלה נגליתי אל
 בית אביך ונאמרה לו נבואה של
 מצרים הכתובה (ביתזקאל כ)
 עד וימרו בי ואעפ"כ לא נתקנא
 בו בזאת :

9. קלט, א

ואמר רבי מלאי משום רבי יצחק מגדלאה:
 מיום שפירש יוסף מאחיו - לא טעם טעם יין,
 דכתיב: **"ולקדקד נזיר אחיו"**⁶⁰⁶ (בראשית מט, כו).

רבי יוסי ברבי חנינא אמר:
 אף הן, לא טעמו טעם יין,
 דכתיב: **"וישתו וישקרו עמו"**⁶⁰⁷ (בראשית מג, לד),
 מכלל דעד האידנא לא⁶⁰⁸.

ואידך?

שיכרות - הוא דלא הוה,
 שתיה - מיהא הוה.

ואמר רבי מלאי:
"ודאך ושמח בלבו"⁶⁰⁹ (שמות ד, יד) - זכה לחשן המשפט על לבו.

⁶⁰⁶ ברכת אביך גברו על ברכת הווי עד תאנות גבעת עולם תהיון לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו

⁶⁰⁷ וישא משאת מאת פניו אלהם ותרב משאת בנימון ממשאת קלם חמש ידות וישתו וישקרו עמו

⁶⁰⁸ גירסת וילנא: (הנה שיכרות)

⁶⁰⁹ ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי מי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך ודאך ושמח בלבו

10. קלט, א

רש"י

בני בשכר. שם מקום :
 כילה מהו. לנטותה בשבת :
 כשותא. הימלון {הומלו'ן :
 קשות (צמח, שממנו מכינים
 את הבירה)} שגדל על ההגא
 מהו בכרמא ירק הוא וכלאים
 בכרם או אילן הוא ואינו כלאים
 בכרם :
 ולישלח להו. צד היתר בה :
 כדרמי בר יחזקאל. כרך עליה
 חוט או משיחה :
 ומשני לפי שאינן בני תורה.
 ומקילי טפי :
 עירבובא. כלאים :
 וקי"ל. בברכות בפרק כיצד גבי
 ערלה וה"ה לכלאים שאף היא
 מצוה התלויה בארץ ואינה
 נוהגת מן התורה אלא בארץ :
 יהיב פרוטה לתינוק נכרי.
 קסבר בחוץ לארץ שרי ומיהו כל
 כמה דאפשר משני שלא ילמדו
 להקל :

שְׁלַחוּ לִיה בְּנֵי בְּשֶׁכֶר לְלוֹי:
 כִּילָה - מֵהוּ?
 כְּשׁוּתָא בְּכֶרְמָא - מֵהוּ?
 מֵת בְּיוֹם טוֹב - מֵהוּ?

אֲדָאזִיל - נַח נְפִשְׁיָה דְלוֹי.

אֲמַר שְׁמוּאֵל לְרַב מְנַשְׁיָא:
 אֵי חֲכִימַת - שְׁלַח לְהוּ.

שְׁלַח לְהוּ:

כִּילָה - חֲזַרְנוּ עַל כָּל צִיְדֵי כִילָה, וְלֹא מְצִינּוּ לָהּ צַד הַיְתֵר.

וְלִישְׁלַח לְהוּ כְּדֶרְמֵי בְרַי יִחְזַקְאֵל!

לְפִי שְׁאִינָן בְּנֵי תוֹרָה.

כְּשׁוּתָא בְּכֶרְמָא - עִירְבּוּבָא.

וְלִישְׁלַח לְהוּ כְּדֶרְבֵי טְרַפּוֹן!

דְּתַנְיָא:

"כִּישׁוּת:

רְבִי טְרַפּוֹן אֹמֵר:

אִין בְּלָאִים בְּבָרָם.

וְחֲכָמִים אֹמְרִים:

בְּלָאִים בְּבָרָם."

וְקִימָא לֵן: "כָּל הַמִּיקַל בְּאַרְצֵי - הַלְכָה כְּמוֹתוֹ בְּחוּץ לְאַרְצֵי!"

לְפִי שְׁאִינָן בְּנֵי תוֹרָה.

מְכָרִיז רַב:

הָאֵי מֵאֵן דְּבַעֵי לְמִיזְרַע כְּשׁוּתָא בְּכֶרְמָא - לְיִזְרַע.

רַב עֲמֶרֶם חֲסִידָא מְנַגִּיד עֵילוּיָהּ.

רַב מְשֻׁרְשֵׁיא יְהִיב לִיה פְּרוּטָה לְתֵינוּק גּוֹי וְזַרְע לִיה.

וְלִיתֵן לִיה לְתֵינוּק יִשְׂרָאֵל!

אֲתִי לְמִסְרָד.

וְלִיתֵן לִיה לְגְדוּל גּוֹי!

אֲתִי לְאִיחְלוּפֵי בְּיִשְׂרָאֵל.

מת -

שְׁלַח לְהוּ: מת - לֹא יִתְעַסְקוּ בֵּיהּ,

לֹא יְהוּדָאִין וְלֹא אַרְמֵאִין,

לֹא בְּיוֹם טוֹב רְאִשׁוֹן, וְלֹא בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי.

רפ"י

ולא ידענא אי מלפניה. אם חל
 י"ט בע"ש ומת בו ביום ומפני
 שלא יוכלו להתעסק בו למחר
 התירו לקוברו ע"י עממים:
 אי מלאחריה. והוא מת בשבת
 ומפני שנשתהא כבר והיה
 מסריח התירו:
 מת ביו"ט ראשון כו'. מת
 שנשתהא כגון שמת בשבת
 ולמחר היה יו"ט:
 מה שאין כן בביצה. דאין ר"ה
 שוה לימים טובים של גלויות
 דאילו ר"ה חמיר יו"ט שני
 דיליה ונולדה בזה אסורה בזה:

איני?!

והאמר רבי יהודה בר שילת אמר רבי אסי:
 עובדא הוה בכי כנישתא דמעון ביום טוב הסמוך לשבת,
 ולא ידענא אי מלפניה אי מלאחריה,
 ואתו לקמיה דרבי יוחנן, ואמר להו: יתעסקו ביה עממין!

קלטב,

ואמר רבא:

מת:

ביום טוב ראשון - יתעסקו בו עממין
 ביום טוב שני - יתעסקו בו ישראל,
 ואפילו ביום טוב שני של ראש השנה,
 מה שאין כן בביצה!

לפי שאין בני תורה.

רש"י

מתעטף אדם בכילה. שהוא כסדין ומתעטף בה דרך מלבוש : וכסכסיה. רצועות התלויות בה ולא אמרינן הך רצועות לאו לצורך עיטוף נינהו והוה משאוי ההוא שעתא שאין כיסכסין עשויין אלא לנטותה באהל : חייב חטאת. ואילו לא היתה מצוייצת כלל לא מיחייב דהא לבושיה הוא אלמא הציציות הויין לו משאוי הואיל ואינן כמצותו אינו צריכין לה ומן הבגד ממש אינן דליחשבינן כוותיה : חשיבי. משום דשל תכלת הן ולא בטלי והווי בה משוי :

11. קלט, ב

אמר רב אבין בר רב הונא אמר רב קמא בר גוריא: מתעטף אדם בכילה ובכסכסיה ויוצא לרשות הרבים בשבת, ואינו חושש.

מאי שנא מדרב הונא,

דאמר רב הונא אמר רב:

היוצא בטלית שאינה מצוייצת פהילכתה בשבת - חייב חטאת?

ציצית לגבי טלית - חשיבי, ולא בטלי.

הני - לא חשיבי, ובטלי.

12. קלט, ב

רפ"י

מערים אדם על המשמרת
ביו"ט. לרבנן דאמרי אין תולין את המשמרת ביום טוב ואוקימנא דטעמא לאו משום אהל אלא משום עובדא דחול מערים ותולה אותה לצורך רמונים דלאו עובדין דחול נינהו ומסנן בה שמרים הואיל ונתלית דהא אמרינן נותנין לתלויה ביו"ט:

והוא דתלי בה רמונים. ברישא דמוכח מילתא דמעיקרא לאו לשמרים תלייה:

מטילין. ברשיייר {**ברצוי"ר**: **לבשל (שכר) [כלומר, לשרות את השעורים במים כדי להכין את הבירה]**} בלע"ז:

במועד. בחולו של מועד:

מערים ושותה מן החדש. אלמא בלא שום הוכחה מותר להערים:

התם לאו מוכחא מילתא. דמילתא דאיסורא הוא דהרואה אומר לצורך המועד הוא שאין הכל יודעין שיש לו מן הישן הכא מוכחא מילתא לאיסור דסתם תולה משמרת לשמרים הוא תולה ואי לא יהיב בה רימונים ברישא להצניע בעלמא כי יהיב בה שמרים מוכח דלהכי תלייה:

ברא דתומא. צלע של שום:

ומנח בברזא דדנא. מקום שיש בו נקב בחבית והיין יוצא נותנו שם בשבת לשתום והוי כמתקן ומערים לכתחילה:

ואומר לאצנועיה. להאי ברא דתומא מיכוניא ועוד עביד אחריתי אזל נאים במברא בספינה רחבה העשויה לעבור המים והיא של נכרי ויודע הוא שיעבירנה הנכרי לצד האחר:

וסייר פירי. ומשמר שם פירות כרמו ונמצא שהנכרי מעבירו במים בשבת:

הערמה בדרבנן היא. ה"ג דהך הערמה לאו באיסורא דאורייתא הוא אלא באיסורא דרבנן דא"נ עביד ממש בלא הערמה אדרבנן הוא דעבר הלכך דצורבא מרבנן הוא לא אחמירו עליה דהוא לא אתי למעבד לכתחילה להדיא בלא הערמה לעבור שם לפני הכל:

אמר רבה בר רב הונא:

מערים אדם על המשמרת ביום טוב, לתלות בה רמונים, ותולה בה שמרים.

אמר רב אשי:

והוא דתלה בה רמונים.

מאי שנא מהא דתניא:

"מטילין שכר במועד לצורך המועד,

שלא לצורך המועד - אסור,

אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים.

אף על פי שיש להו ישן, מערים ושותה מן החדש?"

התם - לא מוכחא מילתא,

הכא - מוכחא מילתא.

אמרו ליה רבנן לרב אשי:

חזי מר האי צורבא מרבנן,

ורב הונא פרבי חיון שמיה, ואמרי לה: רב הונא פרבי חלוון שמיה,

דשקל ברא דתומא, ומנח בברזא דדנא,

ואמר: לאצנועיה קמיפוניא!

ואזיל ונאים במברא, ועבר להך גיסא וסייר פירי,

ואמר: אנא למינם קמיפוניא!

אמר להו:

הערמה קאמרת?

הערמה דרבנן היא,

וצורבא מרבנן - לא אתי למיעבד לכתחילה.

13. קלט, ב

רש"י

מתני'

נותנין מים. בשבת ע"ג שמרים

הנתונים במשמרת מבעוד יום:

כדי שיצולו. שיהו צלולין לזוב

את היין מפני הקמחים שקורים

ייניש {ייני"ש: כתמי עובש}:

בסודרין ובכפיפה מצרית.

העשויה מצורי דקל:

כפיפה. סל:

ונותנין ביצה במסננת. שהחרדל

נתון בה להסתנן וקולטת את

הפסולת ואף הביצה החלמון

שלה נוטף ומסתנן עמו והוה

ליה לחרדל למראה והחלבון

שהוא קשור נשאר למעלה

ורבינו הלוי פירש סינונה של

ביצה לתוך תבשיל היא ולא

לתוך חרדל ובמסננת של חרדל

הוא דשרי משום שינוי ויורד

לתוך הקערה שהוא כלי שני

ומתלבן התבשיל:

אינומלין. פושיון {פושיון:

שיקוי [וראה ברכות נ:]}:

לגין. גדול מכוס וקטן מחבית:

גמ'

טורד. מערבב:

בין הגתות שנו. שכל היינות

עכורין ושותין אותן בשמריהם

הלכך אין כאן תיקון דבלאו הכי

משתתי:

משנה

נותנין מים על גבי השמרים, בשביל שיצולו.

ומסננין את היין: בסודרין,

ובכפיפה מצרית.

ונותנין ביצה במסננת של חרדל,

ועושין אנומלין בשבת.

רבי יהודה אומר:

בשבת - בכוס,

ביום טוב - בלגין,

ובמועד - בחבית.

רבי צדוק אומר:

הכל לפי האורחיו.

גמרא

אמר זעירי:

נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת, ואינו חושש,

אבל עכורין - לא.

מיתבי:

"דבן שמעון בן גמליאל אומר:

טורד אדם חבית של יין, וינה ושמריה,

ונותן לתוך המשמרת בשבת, ואינו חושש!"

תרגמה זעירי:

בין הגתות שנו.

רס"י

14. קלט, ב

שלא יעשה גומא. מן הסודר
בפי הכלי כי עובדא דחול אי נמי
אתי לידי סחיטה:
שלא יגביה. הכפיפה מקרקעית
כלי התחתון טפח כמדת אהל:
פרונקא. בגד ששוטחין על גיגית
יין לכסותה:
אפלגא דכובא שרי. דלאו
אוהלא הוי:
לא ניהדק איניש צינייתא
בפומא דכוזני דחביתא. כלי
חרס קטן שמערין בו יין מחבית
לא יתן בפיו קשין וקסמים
בחזקה לפי שאין לך מסנתת
גדולה מזו:
שפו שיכרא. כל היכא דתני
לשון שפוי בנחת הוא והפסולת
נשאר בשולי הכלי:
והאיכא ניצוצות. קטנות
הנישופות באחרונה מתוך
הפסולת שקורין בריי"ש
בריי"ש אגוטידור"ש: שעורי-
בירה מטפטפות [מדובר בנוזל
של שעורים השרויות במים,
כשהוא מטפטף בסוף העירוי
מכלי אל כלי, ואז הוא נפרד
מהפסולת הנשארת בכלי
הראשון, ויש חשש למלאכה
של בורר] והנהו מוכחן דבורר
הוא:
ניצוצות כי רב פפא לא חשיבי.
שחונגי מטיל שכר היה
כדאמרין בבבא מציעא (דף
סה:). ובפסחים (דף קיג.). הלכך
אינו מקפיד לניצוצות כל כך
וכשמגיע לניצוצות משליך הן
ופסולתן לחוץ ותחילת שפייתן
מן הפסולת ניכר דלאו בורר
הוא:

"מְסוּנִין אֶת הַיַּיִן בְּסוּדְרֵין".

אָמַר רַב שִׁמְיֵי בַר חֵיָא:
וּבְלִבְדָּ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה גּוּמָא.

"וּבְכַפִּיפָה מְצָרִית".

אָמַר רַב חֵיָא בַר אֲשִׁי אָמַר רַב:
וּבְלִבְדָּ שְׁלֵא יַגְבִּיהַּ מְקַרְקְעִיתוֹ שֶׁל כְּלֵי טַפַּח.

אָמַר רַב:
הָאִי פְרוֹנְקָא, אֶפְלָגִיהַּ דְּכּוּבָא - שְׂרִי,
אֶכּוּלִּיהַּ כּוּבָא - אָסוּר.

אָמַר רַב פֶּפְא:
לֹא נִיהַדְק אִינִישׁ צִינִייתָא בְּפּוּמִיהַּ דְּכוּזְנֵי דְּחַבִּיתָא,
מִשּׁוּם דְּמִיחֲזִי כְּמִשְׁמַרְתָּ.

דְּבִי רַב פֶּפְא שְׂאֵפוּ שִׁיכְרָא מְמַנָּא לְמַנָּא.

אָמַר לִיהַּ רַב אַחָא מְדִיפְתֵי לְרַבִּינָא:
הָאִיכָא נִיצוּצוֹת!

נִיצוּצוֹת לְבִי רַב פֶּפְא - לֹא חֲשִׁיבִי.

15. קלט, ב - קמ, א

רפ"י

לפי שאין עושין אלא לגוון.
למראה שהחלמון יפה לגוון ולא
החלבון הלכך אידי ואידי אוכל
הוא ואין כאן ברירת פסולת
מאוכל:
ממחו. דישטיפדי"ר
{דישטינפרי"ר: לערבב (נוזל)}
בלע"ז במים או ביון: ממחו
בכלי משמע זהו שינוי שלו:
ואינו ממחו ביד. דממחו ליה
שפיר טפי:
אלא אמר שמואל ממחו ביד.
שאין זה דרכו בחול:
קם ר' יוחנן בשיטתיה דר"א.
חזר בו ואסר:
אביי ורבא דאמרי תרוייהו
הלכה כר' יוחנן. דאסר:
לרבך. לזעירי:
בשופתא דתומא. אמצעי של
שום:
ולא יטרוף. כדרך שטורפין
ביצים בקערה בכף דרך טריפה
שמכה בכח:
שחליים. כרישין והיו שוחקין
אותם במים:

"וְנוֹתְנִין בִּיצָה בְּמִסְנַנְתַּי [שֶׁל חֶרְדֵּל]".

קמ, א

תני יעקב קרחה:
"לפי שאין עושין אותה אלא לגוון".

איתמר:
חרדל שלשו מערב שבת,
למחר:
אמר רב:
ממחו בכלי, אבל לא ביד.

אמר ליה שמואל:
ביד?!
אטו כל יומא ממחו ליה ביד?!
מאכל חמורים הוא!

אלא אמר שמואל:
ממחו ביד, ואינו ממחו בכלי.

איתמר:
רבי אלעזר אמר:
אחד זה ואחד זה - אסור.
ורבי יוחנן אמר:
אחד זה ואחד זה - מותר.

אביי ורבא דאמרי תרוייהו:
אין הלכה כרבי יוחנן.

קם רבי יוחנן בשיטתיה דרבי אלעזר,
קם רבי אלעזר בשיטתיה דשמואל.

אביי ורבא דאמרי תרוייהו:
הלכה כרבי יוחנן.

אימיה דאביי עבדא ליה, ולא אכל.
דבייתהו דזעירא עבדא ליה לרב חייה בר אשי, ולא אכיל.
אמרה ליה: לרבך - עבידי ליה ואכל,
ואת - לא אכלת?!

אמר רבא בר שבא:
הוה קאימנא קמיה דרבינא ובחשי ליה בשופתא דתומא, ואכל.

אמר מר זוטרא:
לית הלכתא ככל הני שמעתתא,
אלא כי הא דאתמר:
חרדל שלשו מערב שבת, למחר - ממחו בין ביד בין בכלי, ונותן לתוכו דבש.
ולא יטרוף, אלא מערב.
שחליים ששחקו מערב שבת, למחר - נותן לתוכן: שמן,

רפ"י

ממשיך. נותן:
 אמיתא. מינט"א {נענע}
 בלע"ז:
 מעליא לתחלי. לערב עם
 שחליים:

וחומץ,
 וממשיך לתוכן אמיתא.
 ולא יטרוף אלא מערב.
 שום שריסקו מערב שבת, למחר - נותן לתוכו: פול,
 וגריסין.
 ולא ישחוק, אלא מערב.

מאי "אמיתא"?

נינייא.

אמר אביי:

שמע מינה:

האי נינייא - מעליא לתחלי.

16. קמ, א

רש"י

ואין עושין אלוטיות. שאינה
למשקה צמא אלא לצנן לאחר
המרחץ ודוגמת רפואה:
וחשי מבינתא דרישא. הרגשתי
בצינתו משערת ראשי עד צפרני
רגלי:
מנכו לי מזכיותי. אם הייתי
ניצול ממנו שלא אמות:
שתי כל יומא. ולא היה מזיקו:
דדש ביה. רגיל בו:

"ועושין אנומליון בשבת".

תנו רבנן:

"עושין אנומליון בשבת,

ואין עושין אלוטיות.

ואיזו היא "אנומליון"?

ואיזו היא "אלוטיות"?

"אנומליון" - יין ודבש ופולפולין.

"אלוטיות" - יין ישן ומים צלולין ואפרסמון".

דעבדי לבי מסותא למיקר.

אמר רב יוסף:

זימנא חדא עלית בתר מר עוקבא לבי באני.

כי נפקי, אתאי אשקנין⁶¹⁰ חד כסא,

וחשי מבינתא דראשי ועד טופרא דכרעי.

ואי אשקנין כסא אחרינא - הואי מסתפינא דלמא מנכו לי מזכותא דעלמא דאתי.

והא מר עוקבא דשתי כל יומא!

שאני מר עוקבא דדש ביה.

⁶¹⁰ מהרש"ל על פי כתבי יד. גירסת וילנא: חמרא

כ"ז

17. קמ, א

משנה

אין שורין את החלתית בפושרין,
אבל נותן לתוך החומץ.
ואין שולין את הפרשינו, ולא שפין אותן,
אבל נותן: לתוך הכברה
או לתוך הכלכלה.
אין כוברין את התבן בכברה,
ולא יתנונו על גפי מקום גבוה בשביל המוץ.
אבל נוטל הוא בכברה ונותן לתוך האיבוס.

גמרא

איבעיא להו:

שרה - מאי?

תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף:

שרה - חייב חטאת.

אמר ליה אביי:

אלא מעתה, שרה אומצא במיא - הכי נמי דמיחייב?!

אלא אמר אביי:

מדרבנן,

שלא יעשה כדרך שהיא עושה בחול.

בעא מיניה רבי יוחנן מרבי ינאי:

מהו לשרות את החלתית בצונן?

אמר ליה:

אסור.

והא אנו תנו:

"אין שורין את החלתית בפושרין",

הא בצונן - מותר!

אמר ליה:

אם כן, מה בין לי ולך?

מתניתין יחידאה היא,

דתניא:

"אין שורין את החלתית - לא בחמין ולא בצונן.

רבי יוסי אומר:

בחמין - אסור,

בצונן - מותר."

למאי עבדי ליה?

ליוקרא דליבא.

רב אחא בר יוסף חש ביוקרא דליבא.

מתני'

חילתית. חלטי"ש בלשון
ישמעאל ובלע"ז לזרי"א
{לזר"א: חלתית [חלתית היא
שרף המופק משורשו של צמח,
הנקרא גם הוא חלתית, שריחו
חריף והיו משתמשים בו
לתבלין ולרפואה]} ושורין אותו
בפושרין ושותין אותו המים
לרפואה: אבל נותן החלתית:
בתוך החומץ. ומטבל בו מאכלו
ולקמיה מפרש אמאי אין
שורין:

ואין שולין את הכרשינין. מצוי
עליהם מים בכלי לברור פסולתן
כדתנן במסכת ביצה (דף יד:)
אף מדיח ושולה:

ולא שפין אותן. ביד להסיר
פסולת דהוה ליה בורר:

אבל נותן לתוך הכברה. ואע"פ
דפעמים שהפסולת נופל דרך
נקבי הכברה ונמצא נתברר
מאליו:

תבן. הוא שעושין מן הקש
מחתכין אותו במוריגין ועושה
כל זנב השבולת תבן:

מוץ. הוא מזקן השבולת העליון
ואינו ראוי למאכל וכוברין אותו
בכברין שיפול המוץ:

אבל נוטל בכברה. ליתן בתוך
האיבוס ואע"פ שהמוץ נופל
מאליו כר"ש דאמר דבר שאין
מתכוין מותר:

גמ'

שרה. חילתית בפושרין מאי:

אומצא. בשר חי:

שלא יעשה כו'. לא שבקוה רבנן
למעבד עובדי דחול:

אם כן. דלא ידענא לפרושי
מתני' טפי מינד מה בין לי ולך:

מתניתין יחידאה היא. ור' יוסי
אמרה אבל לרבנן אף בצונן
אסור:

ליוקרא דליבא. שלבו כבד עליו:

רש"י

תלתא תקלי חילתתא. משקל ג' זהובים:
 שאיל בי מדרשא. מה יעשה בשבת:
 לשתות לא קמיבעיא לי. דבלאו רפואה משקה הוא ותנן כל המשקין שותה (לעיל דף קט):
 לשרות. דתנן מתניתין אין שורין:
 כמאן דשרי. בעיא הוא חד דרב לימא כרבי יוסי דשרי בצונן אבל לרבנן אסור:

אתא לקמיה דמר עוקבא.
 אמר ליה: זיל שתי תלתא תיקלי חילתתא בתלתא יומי.
 אזל אישתי חמשא בשבת ומעלי שבת.
 לצפרא, אזל שאל בי מדרשא.
 אמרו ליה: תנא דבי רב אדא, ואמרי לה: תנא דבי מר בר רב אדא:
 "שותה אדם קב או קביים - ואינו חושש".
 אמר להו: לשתות - לא קמיבעיא לי,
 כי קא מיבעיא לי - לשרות, מאי?
 אמר להו רב חייא בר אבין:
 בדידי הוה עובדא, ואתאי שאילתיה לרב אדא בר אהבה, ולא הוה בידיה.
 אתאי שאילתיה לרב הונא, ואמר: הכי קאמר רב:
 שורה בצונן ומניח בחמה.

כמאן דשרי!

אפילו למאן דאסר,
 הני מילי - היכא דלא אישתי כלל,
 אבל הכא - כיון דאישתי חמשא ומעלי שבתא, אי לא שתי בשבת - מיסתכן.

רפ"י

עיילינא. הכניסני ואיש זקן היה: לכסכוסני כיתניתא: חלוק כתונת של פשתן שנתכבסה והרי היא קשה ומשפשה בין שתי ידיו והיא מתרככה ואף הליבון שלה מצהיל על ידי השפשוף: **אולודי חיורא.** הליבון מצהיל: **התם מיחזי כאולודי חיורא.** שמקפיד על ליבונו וצוהרו של סודר יותר מכיתניתא. משלפא לדידה מקניא. כששוחין אותה לנגבה תוחבים קנה מבית יד לבית יד וכשנוטלה בשבת ישלפנה מן הקנה ולא הקנה ממנה דלא חזי לטלטולי דלהסקה קאי:

18. קמ, א

מיסתמיך ואזיל רב אחא בר יוסף אפתפיה דרב נחמן בר יצחק בר אחתיה. אומר ליה: כי מטינן לבי רב ספרא - עיילינא.

כי מטו - עייליה.

בעא מיניה: מהו לכסכוסני כיתניתא בשבתא?

לרבוכי כיתניתא קא מיכנין - ושפיר דמי,

או דילמא:

לאולודי חיורא קמיכנין - ואסיר?

אמר ליה:

לרבוכי קא מיכנין, ושפיר דמי.

כי נפק אתא, אומר ליה: מאי בעא מר מיניה?

אמר ליה:

בעי מיניה: מהו לכסכוסני כיתניתא בשבתא?

ואמר לי: שפיר דמי.

ותבעי ליה למר סודרא!

סודרא - לא קמיבעיא לי,

דבעי מרב הונא, ופשיט לי.

ותיפשיט ליה למר מסודרא!

אמר ליה:

התם - מיחזי כי אולודי חיורא,

הכא - לא מיחזי כאולודי חיורא.

רש"י

ואם כלי קיואי היא. קנה של אורגים דתורת כלי עליו שרי: **תליא דבשרא**. בשר מליח התלוי לייבשו ומלא החבל קרי תליא: **שרי**. דנאכל חי באומצא: **דכוורי**. אין נאכלין חיין:

19. קמ, א-ב

קמ, ב

אמר רב חסדא: האי כיתניתא, אמשלפו לדידה מקנאי - שרי, קנאי ממנה - אסור.

אמר רבא: ואם פלי קיואי הוא - מותר.

אמר רב חסדא: האי כישתא דירקא, אי חזיא למאכל בהמה - שרי לטטולי, ואי לא - אסיר.

אמר רב חייא בר אשי אמר רב: האי תליא, דבשרא - שרי לטטולי, דכוורי - אסיר.

רפ"י

20. קמ"ב

באמצע מטה. שאיש ואשתו רגילין בה לישן:

כאילו עומד כו'. דמהרהר:

לזבין אריכא. אגודה ארוכה של כרוב ארוך ושל כרישין ארוכים:

כישא כי כישא. שכל אגודות הגנין שוות בעובין שלכולן מדה אחת לחבל שהוא אגוד בו:

ואורכא ממילא. כלומר ארכו של זה שהוא ארוך מחבירו הוא משתכר בו:

קניא. חבילי קנים לעצים:

לא ליכול ירקא. ירק חי כרישין צירפוי"ל **צירפוי"ל: תמכא (?)**

הוא צמח הדומה לפטרוסיליון, אלא שעליו יותר רחבים. אין המלה הצרפתית באה לתרגם "ירקא", אלא לתת דוגמא של ירק הגורר את התיאבון] ושחליים:

משום דגריד ליבא. ומאכילו לחם הרבה ואין לו:

לא ליבצע בצועי. מורשיליוני"ט { **מורשיליוני"ט: בכסיסה** } בלע"ז

לא יאכל עכשיו מעט פת שימצא לו ולאחר שעה מעט מפני שאין לו דרך שביעה אלא יצרף ויאכל יחד:

מעיקרא. קודם שנתעשרתי:

עד דשדאי ידי בכולא מנא. כשהייתי ממשמש בסל ומוצא בו פת הרבה הייתי מברך המוציא:

דלית ליה משחא. שהיו סכין ידיהן שמן קודם מים אחרונים להעביר את הזוהמא:

במיא דחריצי. הנקוים יחד וגדל עליהם ירקרוקית עבה וטוחה כשמן:

אונקא. צואר:

תלתא מיני בשרא. יטעום בו ג' מיני מטעמים שמן וכחוש וגיד הצואר:

ואמר רב קטינא:

העומד באמצע המטה - כאילו עומד בכריסה של אשה.

ולאו מילתא היא.

ואמר רב חסדא:

בר בי רב דזבין ירקא - לזבין אריכא, כישא כי כישא, ואורכא ממילא.

ואמר רב חסדא:

בר בי רב דזבין קניא - לזבין אריכא, טונא כי טונא, ואורכא ממילא.

ואמר רב חסדא:

בר בי רב דלא נפישא ליה ריפתא - לא ליכול ירקא, משום דגריד.

ואמר רב חסדא:

אנא לא בענייתי אכלי ירקא, ולא בעתירותי אכלי ירקא. בענייתי - משום דגריד.

בעתירותי - דאמינא: היכא דעייל ירקא - ליעול בשרא וכוורי.

ואמר רב חסדא:

בר בי רב דלא נפישא ליה ריפתא - לא ליבצע בצועי.

ואמר רב חסדא:

בר בי רב דלא נפישא ליה ריפתא - לא ליבצע. מאי טעמא?

דלא עביד בעין יפה.

ואמר רב חסדא:

אנא מעיקרא לא הואי בצענא, עד דשדאי ידי בכולי מנא, ואשכחי ביה כל צרכי.

ואמר רב חסדא:

האי מאן דאפשר ליה למיכל נהמא דשערי ואכל דחיתי - קעבר משום: 'בל תשחית'.

ואמר רב פפא:

האי מאן דאפשר למייתי שיקרא ושתי חמרא - עובר משום: 'בל תשחית'.

ולאו מילתא היא,

'בל תשחית' דגופא - עדיף.

ואמר רב חסדא:

בר בי רב דלית ליה משחא - נימשי במיא דחריצי.

ואמר רב חסדא:

בר בי רב דזבין אומצא - לזבין אונקא, דאית ביה תלתא מיני בישרא.

ואמר רב חסדא:

רש"י

מדנהר אבא. מאותו מקום שפשתנו יפה:

דמפטיא ליה תריסר ירחי שתא ו**אנא ערבא**. אני ערב בדבר שתקיים לו שנה שלימה ותפטיהו שלא יצטרך לקנות חלוק:

כיתא נאה. כת נאה ראויה להושיב בעליה בכת נאה:

אציפתא חדתא. מחצלת חדשה של גמי לח ולחלוחית הגמי מבלה הבגדים:

לאושפיזא. לפונדקית שלו לא ישלח חלוקו ללבן:

דילמא חזיא בהו. קרי ומגניא עליה:

לא תיכלון נהמא באפי גברייכו. פעמים תאכל הרבה ותתגנה עליו:

לא תיכלון ירקא בלילה. מפני ריח הפה:

שיכרא ותמרי. משלשלין ומביאין לידי הפחה:

היכא דמפני גברייכו. בגילוי בפניהם בשדות ואפילו שלא בפניהם שמכיר מקומו ומקומכם ונמאסת' לו בזוכרו:

לא תימרון מנו. מי הוא לשון זכר לא תרגילו לשונכם לדבר עם זכרים:

אלא מני. מי היא:

נקיט מרגניתא בחדא ידיה ו**כורא בחדא ידיה**. כשבעליך ממשמש ביד להתאוות ליד לתשמיש ואוחז הדדים בידו אחת והאחרת עד אותו מקום:

מרגניתא אחוין ליה. הדדין המציאי לו שתתרבה תאותו ומקום תשמיש אל תמציאי לו מהר כדי שיתרבה תאותו וחיבתו ויצטער הדר אחוי ליה:

כורא. לשון כור צורפין (לעיל דף עח). לשון אחר בור לשון בור שוחה:

בר בי רב דזבין כיתוניתא - לזבן מדנהר אבא, וניחווורה כל תלתין יומין, דמפטיא ליה תריסר ירחי שתא, ואנא ערבא.

מאי "כיתוניתא"?

כיתא נאה.

ואמר רב חסדא:

בר בי רב - לא ליתב אציפתא חדתא, דמכליא מאניה.

ואמר רב חסדא:

בר בי רב - לא לישדר מאניה לאושפיזיה לחוויריה ליה, דלאו אורח ארעא, דילמא חזי ביה מידי, ואתי למגניא.

אמר להו רב חסדא לבנתיה:

תיהוי צניעתן באפי גברייכו, לא תיכלון נהמא באפי גברייכו.

לא תיכלון ירקא בלילה,

לא תיכלון תמרי בלילה,

ולא תשתון שיכרא בלילה,

ולא תיפנון היכא דמפני גברייכו.

וכי קא קארי אבבא איניש - לא תימרון: "מנו", אלא: "מני".

נקיט מרגניתא בחדא ידיה וכורא בחדא ידיה,

מרגניתא - אחוי להו,

וכורא - לא אחוי להו עד דמיצטערן,

והדר אחוי להו.

כ"י

מתניתין. דקתני אבל נותנין לתוך הכברה:

21. קמ"ב

"אין שולין את הפרשיניו, ולא שפין אותן, אבל נותן לתוך הכברה או לתוך הפלפלה".

מתניתין דלא פי האי תנא,

דתנא:

"דבי אליעזר בן יעקב אומר:

אין משגיחין בכברה כל עיקר".

22. קמ, ב

רש"י

מתני'

גורפין מלפני הפטם. שור שמפטמין אותו גורפין אבוס שלפניו בשבת לתת לתוכו התבן והשעורין ולא יתערב בהן עפרורית ויקוץ במאכלו: ומסלקין תבן שלפניו לצדדין כשהוא רב כדי שלא ידרסנו ברעי וחכמים אוסרים. מפ' בגמ' אהיא:

ונוטלין מלפני בהמה זו. שעורין ותבן ונותנין לפניו זה ולא אמרינן טלטול דלא חזי הוא אלא ודאי חזי הוא דאין בהמה קצה במאכל הניטל מלפני חבירתה:

גמ'

ארישא פליגי. אגורפין ואסרי לגרוף משום דפעמים שהאבוס של קרקע וקא מכוין לאשוויי גומות שלא יפלו השעורים לתוכו:

או אסיפא פליגי. ומשום דלא חזי שיש בו שנמאס במדרס רגליו:

תא שמע. דאתרוייהו פליגי:

אחד זה ואחד זה. אחד גריפת האבוס ואחד תבן שלפניו לא יסלקנו לצדדין:

של קרקע. כעין שעושין גדר קטן לפני בהמה ונותנין מאכל לפניו ממנו דאיכא למיחש לאשוויי גומות:

מחלוקת באבוס של כלי. וגזרו רבנן גזרה אטו של קרקע:

משנה

גורפין מלפני הפטם, ומסלקין לצדדין מפני הרעי, דברי רבי דוסא. וחכמים אוסרין.

נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת.

גמרא

איבעיא להו:

רבנן, ארישא פליגי, או:

אסיפא פליגי?

או אתרוייהו פליגי?

תא שמע:

דתניא:

"וחכמים אומרים:

אחד זה, ואחד זה - לא יסלקנו לצדדין".

אמר רב חסדא:

מחלוקת באיבוס של קרקע, אבל באיבוס של כלי - דברי הכל מותר.

ו"איבוס של קרקע" - מי איפא למאן דשרי?!
הא קא משוי גומות!

אלא, אי איתמר - הכי איתמר:

אמר רב חסדא:

מחלוקת באיבוס של כלי, אבל באיבוס של קרקע - דברי הכל אסור.

רש"י

שפיה יפה. לקמיה מפרש:
אידי ואידי. שתיהן המשניות
 סבירא להו:
מקמי חמרא לקמי תורא
שקלינון. שאינו מטיל רירין ואין
 מה שלפניו נמאס וראוי לתנו
 לפני שור:
מקמי תורא לקמי חמרא לא
שקלינון.
דאית לה רירי. ואימאס והא
 דקרי לה הכא פיה יפה והכא
 פיה רע כדמפרש ואזיל פיה יפה
 דלית ליה רירי פיה רע דלא
 דייק ואכיל שאוכל קוצים
 וברקנים:

23. קמ, ב - קמא, א

"ונוטליו מלפני בהמה [זו ונותניו לפני בהמה זו בשבת]."

תנא חדא:

"ונוטליו מלפני בהמה שפיה יפה ונותניו לפני בהמה שפיה רע."

ותנא אידך:

"ונוטליו מלפני בהמה שפיה רע ונותניו לפני בהמה שפיה יפה!"

אמר אביי:

אידי ואידי, מקמי חמרא לקמי תורא - שקלינון,

מקמי תורא לקמי חמרא - לא שקלינון.

והא דקתני: **"נוטל מלפני בהמה שפיה יפה"** - בקמור,

דלית ליה רירי.

"ונותניו לפני בהמה שפיה רע" - בפרה,

דאית לה רירי.

קמא, א

והא דקתני: **"ונוטליו מלפני בהמה שפיה רע"** - בקמור,

דלא דייק ואכיל.

"ונותניו לפני בהמה שפיה יפה" - בפרה,

דדייקא ואכלה.

24. קמא, א

רס"י

מתני'

הקש שעל המטה. וסתמא להסקה ומוקצה הוא ובא לשכב עליו ומנענעו כדי שיהא צף ורך לשכב:

לא ינענעו בידו. דמוקצה הוא: אבל מנענעו בגופו. בכתפיו וטלטול מן הצד הוא דלא שמייה טלטול:

או שהיה עליו כר או סדין. דגלי דעתיה דאקצייה לשכיבה מעתה תורת כלי עליו:

מכבש. פריש"א {מכבש (לגיהוץ בגדים)} שני לווחים ארוכים וכבדים וסודרין בגדים על התחתון ומורידין העליון עליו וכובשים את הבגדים על ידי יתדות שיש עמודים קבועין מנוקבין בארבע הפיאות של התחתונות והעליונה מנוקבת בארבע זוויתיה ועולה ויורדת בעמודים וכפי מה שהוא רוצה לכבוש מורידה ותוחב יתד בנקב העמוד ואינה יכולה לעלות:

מתירין. את המכבש שנוטל את היתד והוא נותר דהיינו צורך שבת שנוטל את הכלים: אבל לא כובשין. דהיינו צורך חול:

ושל כובסין לא יגע בו. מפני שהוא עשוי לתקן הבגדים ותוחבו בחזקה ומיהדק והתרה שלו דומה לסתירה:

גמ'

האי פוגלא. צנון שטומנין בקרקע להתקיים כשבא לחלצו מלמעלה למטה שרי אם היה ראשה מלמעלה ועוקצה מלמטה וחולצה מראשה העבה תחילה ועוקצה נמשך אחריה מותר לפי שהגומא רחבה מלמעלה ואין מזיזין הקרקע כשהוא שומטה אבל אם חולצה מלמטה למעלה שתחתונה נתון למעלה וראש עליונה שהוא עב נתון למטה והוא שומטה מסופה לראשה אסור לפי שהגומא קצרה מלמעלה וכשהוא חולצה מזיז העפר ומטלטלו ואע"ג דטלטול מן הצד הוא שמייה טלטול ואסור: תנינא דלא כר"נ. דאילו ממתניתין שמעינן דלא שמייה טלטול דקתני מנענעו בגופו:

משנה

הקש שעל גבי המטה: לא ינענעו בידו, אלא מנענעו בגופו. ואם היה: מאכל בהמה, או שהיה עליו כר,

או סדין - מנענעו בידו.

מכבש:

של בעלי בתים - מתירין, אבל לא כובשין.

ושל כובסין - לא יגע בו.

רבי יהודה אומר:

אם היה מתר מערב שבת - מתיר את כלו ושומטו.

גמרא

אמר רב נחמן:

האי פוגלא - מלמעלה למטה - שרי, מלמטה למעלה - אסור.

אמר רב אדא בר אבא:

אמרי בי רב:

תנינא דלא כרב נחמן:

"הקש שעל גבי המטה:

לא ינענעו בידו, אבל מנענעו בגופו.

ואם היה: מאכל בהמה,

או שהיה עליו: כר,

או סדין - מנענעו בידו".

שמע מינה: טלטול מן הצד - לא שמייה טלטול!

שמע מינה.

רפ"י

25. קמא, א

מידק. דייק:
חדא חדא. לאו טוחן הוא אלא
כלאחר יד:
דקמשני. שלא ברחים ושלא
במדוכה:

אמר רב יהודה:
הני פלפלי, מידק חדא חדא בקתא דסקינא - שרי,
תרתיה - אסיר.

רבא אמר:
כיון דמשני - אפילו טובא נמי.

רש"י

לאתווי ד' אמות. מים שעליו:
קא דחי כחו. את המים ד'
אמות:

26. קמא, א

אמר רב יהודה:

מאן דסחי במיא - לינגיב נפשיה ברישא והדר ליסליק,
דילמא אתי לאתווי ארבע אמות בכרמלית.

אי הכי, כי קא נחית נמי - קא דחי כחו ארבע אמות, ואסיר!

כחו בכרמלית - לא גזרו.

רפ"י

אחד זה ואחד זה אסור. זה משום בונה וזה משום אשווי גומות:
 אחד זה ואחד זה מותר. אין דרך מתכוין בכך וקיי"ל כר"ש:
 בקורה. בעי המוטל על הקרקע:
 אפומא דלחייא. של מבוי דליכא הכירא:
 אודרא. מוכין שסותמין בהן פי הפך: שישא. פך:
 מכסכסו. משפשו:
 מבפנים. דלא מוכחא מילתא לאיתחזויי כמלבן ומלבן ממש לא הוי דאין נותן שם מים:
 כסכסו דמי למכבס:

27. קמא, א-ב

אמר אביי ואיתימא רב יהודה:
 טיט שעל גבי רגלו - מקנחו בקרקע,
 ואין מקנחו בכותל.

אמר רבא:
 מאי טעמא בכותל לא?
 משום דמייחזי כבונה.

הא - בנין חקלאה הוא!

אלא אמר רבא:
 מקנחו בכותל, ואין מקנחו בקרקע,
 דילמא אתי לאשוויי גומות.

איתמר:
 מר בריה דרבנא אמר:
 אחד זה ואחד זה - אסור.
 רב פפא אמר:
 אחד זה ואחד זה - מותר.

למר בריה דרבנא, במאי מקנחי ליה?

מקנחי ליה בקורה.

אמר רבא:
 לא ליתב איניש אפומיה דליחייא,
 דילמא מיגנדרא ליה חפץ ואתי לאתויי.

ואמר רבא:
 לא ליצדד איניש כובא,
 דילמא אתי לאשוויי גומות.

ואמר רבא:
 לא ליהדוק איניש אודרא בפומא דשישא,
 דילמא אתי לידי סחיטה.

אמר רב כהנא:
 טיט שעל גבי בגדו - מכסכו מבפנים, ואין מכסכו מבחוץ.

מיתבי:
 "טיט שעל גבי מנעלו - מגררו בגב סבין,
 ושעל בגדו - מגררו בצפורן, ובלבד שלא יכסכו",
 מאי לאו, שלא יכסכו כלל!

לא, שלא יכסכו מבחוץ, אלא מבפנים.

רַש"י

אבל לא ישן. שקולפו והוי ממחוק:
במה מגררו. לחדש:
 והוא בתוך המנעל. מפני שהמנעל נהנה ממנו ונמצא מעבדו:
מתעגל. מתגלגל:
קטבליא. עור שלוק שעושין ממנו משטחות לשלחן ולמטה:
אלא לצחצחו. לא שנו דמותר לסוך שמן לרגלו ונותנו בתוך המנעל אלא שמתכוין לצחצחו למנעל:
ולצחצחו מי שרי. במתכוין הא איכא למיגזר אטו לעבדו:
שיעור לצחצחו. שלא היה כ"כ שמן הנישוף לעור מגופו כדי לעבד לעור אלא לצחצחו ומיהו איהו אפ"י לצחצח לא מתכוין:

אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר אמר רבי ינאי:
 מגררין מנעל חדש, אבל לא ישן.

קמא, ב. במה מגררו?

אמר רבי אבהו:
 בגב סכין.

אמר ליה ההוא סבא:
 סמי דידך מקמי הא דתני רבי חייא:
**"אין מגררין, לא מנעל חדש ולא מנעל ישן,
 ולא יסוך את רגלו שמן והוא בתוך המנעל או בתוך הסנדל,
 אבל סך את רגלו שמן, ומניח בתוך המנעל או בתוך הסנדל,
 וסך כל גופו שמן, ומתעגל על גבי קטבליא - ואינו חושש".**

אמר רב חסדא:
 לא שנו אלא לצחצחו,
 אבל לעבדו - אסור.

'לעבדו' - פשיטא!

ותו:
 'לצחצחו' - מי איכא מאן דשרי?!

אלא,
 אי איתמר - הכי איתמר:
 אמר רב חסדא:
 לא שנו אלא שיעור לצחצחו,
 אבל שיעור לעבדו - אסור.

28. קמא, ב

רפ"י

לא יצא אדם קטן במנעל שהוא גדול לו משום דנופל מרגלו ואתי לאתויי:

אבל יוצא בחלוק גדול. דלא נפיל מיניה ולמישלף ואתויי לא חישינן דלא קאי ערום בשוק: **מרופט.** קרוע מלמעלה דגנאי הוא לה וכי חיכי עלה שלפה ומייתי לה:

ולא תחלוץ בו. לכתחילה דלאו נעל מעליא הוא:

במנעל חדש. כדמפרש ואזיל שלא יצאה בו מבעוד יום ובאשה קיימינן דאשה מקפדת אם אינו מכוון למדת רגלה אבל יצאה בו כבר הכירה בו דמכוון הוא לה אז אינה מקפדת:

אימוס. פורמ"ה {פורמ"א: צורה, תבנית [מדובר כאן בתבנית ששמים בתוך הנעל, כדי לשמור או לתקן צורתה].}

ר' אליעזר מטהר. אלמא לאו כלי הוא ובשבת נמי אסור לטלטלו:

הניחא לרבא דאמר. בפי כל הכלים דבר שמלאכתו לאיסור בין שהוא צריך להשתמש בגופו של כלי בין שאינו צריך אלא למקומו מותר לטלטלו מאחר שתורת כלי עליו שפיר איכא לאוקומי להא דתני שומטין כרבנן דכיון דכלי הוא ואימוס נמי כלי הוא ואף על גב דמלאכתו דאימוס לאיסור לתקן מנעלין מטלטלין להאי אימוס משום צורך מקומו דהיינו מנעל שהאימוס נתון לתוכו:

אלא לאביי. נהי נמי דמנעל שעל האימוס לרבנן כלי הוא אימוס מיהא מלאכתו לאיסור הוא וזה ששומט ממנו את המנעל אינו צריך לגופו של אימוס והיכי מטלטל ליה:

ברפוי. שהמנעל נשמט מאליו וא"צ לטלטל האימוס:

הא לאו רפוי לא. וע"כ טעמא משום דאימוס אסור לטלטל לצורך מקומו:

ה"ג ההיא רבי יהודה משום רבי אליעזר הוא. כי אמרה ליה ר' יהודה לההוא דמפליג בין רפוי לשאינו רפוי אליבא דרבי אליעזר אמר דאמר מנעל שעל האימוס לאו גמר כלי הוא כל זמן שמחוסר הוצאה ולענין שבת נמי אסור לטלטלו משום דלאו כלי הוא ואשמעינן דרפוי לאו מחוסר הוצאה הוא ומותר לטלטלו דאילו לרבנן אף על גב דאין רפוי מותר דטעמא דשאין רפוי אסור לרבי יהודה לאו משום אימוס הוא אלא משום מנעל גופיה:

תנו רבנן:

"לא יצא קטן במנעל גדול, אבל יוצא הוא בחלוק גדול. ולא יצא אשה במנעל מרופט, ולא תחלוץ בו, ואם חלצה - חליצתה נשרה. ואין יוצאין במנעל חדש. באיזה מנעל אמרו? במנעל של אשה".

תני בר קפרא:

"לא שנו אלא שלא יצאה בו נשעה אחת מבעוד יום, אבל יצאה בו מערב שבת - מותר".

תני חדא:

"שומטין מנעל מעל גבי אימוס".

ותניא אידך:

"אין שומטין!"

לא קשיא:

הא - רבי אליעזר,

הא - רבנן.

דתנן:

"מנעל שעל גבי אימוס:

רבי אליעזר מטהר,

וחכמים מטמאים".

הניחא לרבא דאמר: "דבר שמלאכתו לאיסור, בין לצורך גופו, בין לצורך מקומו - מותר" - שפיר, אלא לאביי דאמר: "לצורך גופו - מותר, לצורך מקומו - אסור" - מאי איכא למימר?

הכא במאי עסקינן: ברפוי.

דתניא:

"**רבי יהודה אומר:**

אם היה רפוי - מותר".

טעמא - דרפוי,

הא לא רפוי - לא.

הניחא לאביי דאמר: "דבר שמלאכתו לאיסור, לצורך גופו - מותר, לצורך מקומו - אסור" - שפיר. אלא לרבא דאמר: "בין לצורך גופו בין לצורך מקומו - מותר" - מאי איכא רפוי? אפילו לא רפוי נמי!

ההיא דרבי יהודה משום דרבי אליעזר הוא.

דתניא:

"**רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר:**

אם היה רפוי - מותר".

הדרן עלך תולין